

ועל כן מטמא אבית הבליעה.⁽¹¹⁾

כעת דנה הגמרא במחלוקת רב ורבי יוחנן במליקת זר על פי משנתנו:

תנן במשנתנו: **כל הפסולים שמלקו, מליקתן פסולה.**

והוינן בה: **בשלמא לרבי יוחנן, "כל" לאתווי זר, הלשון "כל הפסולים" במשנה ניחא לרבי יוחנן, שהוא בא לרבות זר, שמליקתו מטהרת מנבילה. אלא לרב, דסבירא ליה מליקת זר מטמאה, "כל", לאתווי מאי? מה יש לרבות מהלשון "כל"?**

ומפרשינן: **מאי לאו, לאתווי שמאל ולילה, לרבות מליקה ביד שמאל או בלילה שמועילים לטהר מטומאת נבילה.**

ודחינן: **שמאל ולילה בהדיא קטני, הרי מליקה בשמאל ובלילה כבר כתובים במפורש במשנה, ומשמעות "כל" לכאורה בא לרבות מה שלא מוזכר עדיין במשנה!?**

ומתריצין: **תני, והדר מפרש, בתחילה המשנה נקטה כלל, ואחר כך המשנה חוזרת ומפרשת הענין.**

ועוד יש לדון על פי משנתנו: **תא שמע** מהא דתנן, **זה הכלל כל שהיה פסולו בקודש אינו מטמא בגדים** דהיינו טומאת נבלה אבית הבליעה.

והוינן בה: **בשלמא לרבי יוחנן כל לאתווי זר שבא לרבות מליקת זר דאינו מטמא, אלא לרב לאתווי מאי** כיון דסבירא ליה דמליקת זר מטמאה מה בא הכלל לרבות?

ופרכינן: **ולטעמיה, שמשנתנו ניחא לרבי א-טט יוחנן, הא דקתני סיפא "כל" שלא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה, לאתווי מאי?**

ומשנינן: **אלא, רישא דקתני כל שפסולו בקודש אינו מטמא — לאתווי שחיטת קדשים בפנים** שעופות קדשים שנשחטו במקדש נפסלו משום שאין להם הכשר אלא במליקה, אך אינם מטמאים בבית הבליעה, ודין זה לא נשנה במפורש במשנה אלא נלמד מהרישא ד"כל" שפסולו בקודש ואילו **סיפא דקתני כל שלא היה פסולו בקודש מטמא בבית הבליעה — לאתווי מליקת חולין בחוץ**, שאין להם הכשר אלא בשחיטה, ולא חשיבה מליקה לטהרם מידי נבילה.⁽¹²⁾

דאף הם לא היה פסולם בקודש, והא דנקט רק למליקת חולין בחוץ הוא משום דהתנא נקט חולין בפנים וקדשים בחוץ, ולא נקט חולין בחוץ.

וכבר הקשו התוס' לעיל בד"ה אמר על דבריו דיתכן להיות נרבע שפסולו בקודש כגון שנרבע בעזרה. ויעויין בשטמ"ק דף כז ב אות א' שהקשה כן.

ובאמת קושיתם היא על שיטת רש"י בביאור ענין פסולו בקודש, דפירש דהיינו שכבר באה

11. ע"פ פ' רש"י דילפינן לר"י זר מהא דכשר בבמה.

ובשטמ"ק [אות ה'] פירש דיליף זר מהא דכשר בשחיטה. וכן פירשו התוס' סט א בד"ה ולטעמיה. ומדבריהם שם עולה נפק"מ בפירושים בבעל מום, דפסול בבמה וכשר בשחיטה. [נתיבות הקודש].

12. וברש"י כת"י כתב דהוי מצי נמי למימר דאתי לאתווי נרבע, מוקצה, נעבד, אתנן, ומחיר

נמי בכמה וליכא בה מליקה. דאמר רב ששת: לדברי האומר יש מנחה בכמה — יש עופות בכמה. ואילו לדברי האומר אין מנחה בכמה — אין עופות בכמה!

ומבארין: מאי טעמא דמאן דאמר אין מנחה ועופות בכמה?

משום דנאמר בקרבנות שזבחו בכמה בהר סיני "ויזבחו זבחים שלמים", ודרשינן זבחים — ולא מנחות! זבחים — ולא עופות! ונתמעטו מנחות ועופות מבמה.

והדרין לקושיין: מאי שנא מליקת זר שאם עלתה לא תרד מקמיצת זר שאם עלתה תרד?

ומשנינן: אלא אימא משום הכי עדיפה מליקת זר שאם עלתה לא תרד ואילו קמיצת זר תרד, כי אין קידוש כלי שרת במנחה בכמה, הילכך לא ילפינן קמיצת זר במקדש מקמיצת זר בכמה, כי שאני קמיצת במה מקמיצת מקדש בכך שאפשר לקמוץ בכמה אפילו ממנחה שלא התקדשה בכלי שרת ולכן זר כשר בה, מה שאין כן במקדש, המנחה מתקדשת בכלי שרת ופסולה בזר. אבל במליקה, שאין בה חילוק בין המקדש לבמה, דבתרווייהו היא אותה המליקה, כיון דאשכחן שזר כשר למלוק בכמה, ילפינן מינה לענין זר שמלק במקדש, שאם עלתה

תניא כוותיה דרבי יוחנן: מלקה זר או מלקה כהן פסול, וכן הפיגול והנותר והטמא בעופות קדשים, אף על פי שאסורים באכילה ובהקרבה — אין מטמאין אבית הבליעה.⁽¹³⁾

אמר רבי יצחק: שמעתי שתי שתי שמועות: אחת אודות קמיצת מנחה על ידי זר, ואחת אודות מליקת עוף על ידי זר. ובשתי שמועות אלו נאמרו שתי הלכות. בשמועה אחת נאמר שאפילו אם עלתה על המזבח תרד ממנו, ובשמועה אחת נאמר אם עלתה לא תרד!

ולא ידענא באיזה מהם תרד ובאיזה לא תרד.

אמר חזקיה: מסתברא לומר, כי קמיצה שקמץ זר תרד, ואילו מליקה שמלק זר לא תרד.

והוינן בה: מאי שנא מליקת זר מקמיצת זר?

וכי תימא מליקה עדיפא משום דמליקת זר ישנה בכמה, דכשרה בה מליקת הזר ולפיכך חשיבא נמי במקדש שאם עלתה לא תרד, והרי קמיצה נמי ישנה בכמה בזר, ואמאי אם עלתה תרד?

וכי תימא, אין קרבן מנחה בכמה וממילא אין בה גם קמיצה, אם כן, הרי אין עופות

13. הר"מ בפסוה"מ [פ"ג הט"ו] כתב דהטעם שאין מטמאין בבית הבליעה הוא משום דהוי פסולם בקודש, ודייק מדבריו הגרי"ז בכתביו דאילולי היה פסולם בקודש היה בכוחו של פסולם לבטל את המליקה אע"פ שעשאה מתחילה כדין.

לעזרה בהכשר ונפסלה. ואכן זו שיטת רש"י בכמה מקומות לקמן פד א ולעיל כז ב, אך יעויין רש"י כת"י בד"ה הפיגול שכתב "בשעת מליקתו ראויין היו ולאחר מכאן נפסלו", ומשמע כפי' התוס' דפסולו בקודש הוא פסול של לאחר השחיטה.

על המזבח לא תרד. (14)

שנינו במשנה: **מלך בשמאל או בלילה וכו'** מועילה המליקה לטהר מטומאת נבלת עוף טהור.

והוינן בה: ומנלן למעוטי עוף קדשים שנמלק מהאי קרא? דלמא **הא נמי נבילה היא** אלא שהותרה מליקת חטאת העוף באכילה לכהנים מגזירת הכתוב, אבל עולת העוף שנמלקה, שלא הותרה אכילתה, שהרי היא מוקטרת כליל, דילמא תטמא נמי כדין נבלת עוף טהור?

תנו רבנן: יכול תהא מליקה בעופות קדשים, שחיה נעשית לפניהם העזרה, מטמאה בגדים בבית הבליעה? תלמוד לומר בטומאת עוף טהור "נבלה", שרק נבלה של עוף טהור מטמאת ולא עוף קדשים שנמלק. (15)

ומשנינן: **אלא** מהכא ילפינן לה: **תלמוד לומר באותה פרשה של אכילת נבלת עוף טהור** וכל נפש אשר תאכל נבלה וטריפה — וכבס בגדיו, ורחץ במים, וטמא עד

הותרה להם תטמא בבית הבליעה. ומוכרח דהמכניס נבלת עוף טהור אינו לוקה דאל"כ מזה שהתירה לנו התורה מליקת עולה בעזרה מוכח שאין בה טומאת נבלה כלל [וכמו שמוכח בחטאת], אלא ודאי דמצד איסור נבלה בעוף טהור בעזרה ליכא, והנידון הוא רק שיטמא בבית הבליעה.

והגר"ח בהל' אבות הטומאות כתב בדעת הר"מ, דטומאת עוף טהור נאמרה דווקא בבית הבליעה ולא מצינו באכילות בשאר דברים מקום מסוים לאכילה אלא רק שהדבר יהיה נאכל, מה שאין כן טומאת עוף טהור אינה טומאת אכילה אלא טומאת מקום דהתורה נתנה למקום בית הבליעה שהוא מקום האכילה דין טומאה בנבלת עוף טהור. [וע"כ השמיט הר"מ דין בכדי אכילת פרס.]

ובכתבי הגר"ח לקמן ע א העלה לדון לדברי הגר"ח האם אחרי שהגיע כזית נבילה לבית הבליעה החזיר אותה, אם כיון שזה לא תלוי באכילה גם כן יטמא. והניח בצ"ע. וגם החזו"א בגליונות השיג טובא על דברי הגר"ח דמעשה הבליעה מטמא ולא המקום, דהטומאה חלה במקום שלא יכול עוד להחזיר את המאכל. ובמנ"ח מצוה קס"א נקט דנבלת עוף טהור

14. רש"י פירש שאי אפשר ללמוד קמיצת זר במקדש מקמיצת זר בבמה דבמקדש הרי המנחה כבר נתקדשה בכלי שרת מה שאין כן בבמה אין כלי שרת, ואם כן פסול הזר במקדש הוא פסול אחר והוא גדול מפסול במה, וע"כ אין להכשירו. וכן משמע בדברי התוס'.

אך הגר"ח בכתביו הוכיח מדברי הרמב"ם [בפסוה"מ פ"ג הט"ו] דכתב לחלק בין קמיצת זר במנחה דאם עלה ירד, לבין מליקת זר בעוף דאם עלה לא ירד דאע"פ ששניהם יש בהם פסול, קומץ ירד מהמזבח כיון דלא נתקדש כלל, כלומר דאינו ראוי למזבח, אבל לא פירש שיש בו פסול נוסף ודו"ק.

15. הבית הלוי [ח"א ס"ב אות ח'] חידש שהמכניס שרץ למקדש דלוקה, היינו דווקא בשרץ כיון דמטמא במגע וע"כ לוקה על שהכניס טומאה בעזרה, מה שאין כן מכניס נבלת עוף טהור, דאין בו טומאה מלבד בבית הבליעה, אינו חייב על הכנסתו למקדש. והביא הבית הלוי ראיה לדבריו מסוגיין יכול תהא מליקה שהיא לפניהם מטמאה בגדים אבית הבליעה, וכתב רש"י בד"ה הא, דנהי דהותרה חטאת העוף לכהנים מדין נבילה עולה שלא

הערב, וטהר".

האי "טריפה" קרא יתירה הוא, דממה נפשך: אי טריפה נחשבת כחיה, אין היא מטמאת. ואי חשיבה כמתה, הרי היא בכלל נבילה. אלא בא הכתוב לדמות נבילה של עוף טהור לטריפה ללמדך שאין נבלת עוף טהור מטמאת בבית הבליעה אלא אם נתנבלה כמו ש"טריפה" נטרפה — **מה טריפה, שאין מעשה הטרפותה מתרת את האיסור, אף כל נבלת עוף טהור איירי שאין מתרת בהתנבלותה את האיסור, יצא התנבלות על ידי מליקה בעוף קדשים שהיא נעשית לפנים בעזרה, הואיל והיא [המליקה המנבלת אותה] מתרת את האיסור, שהרי אפילו מליקת עולת העוף שאינה מתרת אכילה לכהנים הרי היא מתרת אותה להקרב על גבי המזבח שבחיה אין היא ראויה להקרב, והילכך אין עולת העוף שנמלקה בפנים מטמא בגדים בבית הבליעה.**

ומסיימת הברייתא: **אביא מלק קדשים בחוץ שאין המליקה בחוץ מתרת איסור, וכן המולק חולין בין מבפנים ובין מבחוץ, הואיל ואין מתירין במליקתן את האיסור הרי הם מטמאין בגדים אבית הבליעה.**

תניא אידך: יכול תהא שחיטת עופות חולין לפנים, וכן שחיטת עופות קדשים, בין בפנים בין בחוץ, מטמאה אבית הבליעה? — תלמוד לומר "נבילה". נבילה מטמאה ולא שחיטת חולין בפנים ולא שחיטת קדשים בין בפנים בין בחוץ!

והוינן בה: מי יימר דלאו נבילה היא? ואמאי לא נימא איפכא — **הא נמי נבילה היא!** שהרי אין שחיטה בעופות חולין בפנים, ואין שחיטה בעופות קדשים בין בפנים ובין בחוץ, ותהוי נבילה?

ומשנינן: **אלא, הכי דריש תנא דברייתא: תלמוד לומר "טריפה" — מה טריפה איסורה שווה בפנים כבחוץ, אף כל טומאות של נבלות עוף טהור אין נוהגות אלא במקום שהן שוות בפנים כבחוץ, יצא שחיטת חולין בפנים שנוהג איסורה בפנים ולא בחוץ, ויצאה שחיטת קדשים בין מבפנים בין בחוץ — הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ, הילכך אין מטמאין בגדים אבית הבליעה.**

ותמהינן: **בשלמא בשחיטת חולין לא שוו שחיטת חולין בפנים האסורה כשחיטת חולין כבחוץ המותרת. אלא שחיטת קדשים, אמאי לא שוו פנים וחוץ, והרי אידי ואידי פפולין נינהו, שרק מליקה מתירה את העופות הקדושים בקרבן ולא שחיטה?**

ומתריצין: **אמר רבא: אין למדים מהדרשה הזאת אלא שחיטת חולין בפנים אבל שחיטת קדשים לא איצטריך לן האי דרשה ללמדנו שאין היא מטמאה, כי אם הועילה לו שחיטת חוץ של העוף לחייבו כרת משום שחוטי חוץ, כמו שמרבה הגמרא לקמן מקרא ד"או אשר ישחט" שבא לרבות שחיטת עוף לכרת ואם כן חזינן דאף**

טומאה בעוף טהור, אלא שיש דין שהאוכל נבלת עוף טהור בבית הבליעה נטמא.

הוא טומאת אכילה ודלא כהגר"ח. וכן כתב האתון דאורייתא בסימן א'. ובמנחת אברהם הביא דברי שו"ת ברית אברהם דכתב דאין כלל

שחיתת עוף נקראת שחיטה, וכי לא תועיל לו שחיטה זו לטהרה מידי נבילה? [והיינו: שכל שמועילה השחיטה בתורת שחיטה לא יתכן לקרותה "נבילה"].

ומקשינן: אשכחן שחיתת חוץ בקדשים שמהרת [משום דהועיל לו שחיתת חוץ לחייבו כרת], אבל שחיתת קדשים בפנים מנלן שמהרת מידי טומאת נבילה?

ומשנינן: מדרשא דדרשינן לעיל מ"טריפה": דאף על פי ששניהם אסורים באכילה לגבי טומאה הואיל ולא שוו שחיטה בפנים שאין חייבים עליה כרת כשחיטה בחוץ שחייבים עליה כרת, ועל כן אין בה טומאת נבילה.

ופרכינן: אי הכי, מלק קדשים בחוץ דקתני בברייתא לעיל דמטמאין, אמאי מטמאו, הא התם נמי לא שוו מליקתם בפנים שנעשית בהכשר כמליקתם בחוץ שלא בהכשר!?

ומתריצינן: אמר רב שימי בר אשי: דנין שחיתת עופות קדשים שהיא דבר שלא בהכשרו משחיתת קדשים בחוץ שגם היא דבר שלא בהכשרו, ומה התם מטהרת השחיטה מטומאת נבילה משום שהועילה השחיטה בחוץ לחייבו כרת אף בפנים מטהרת השחיטה של העוף מידי טומאת נבילה.

אבל ואין דנין מליקת קדשים בחוץ שהיא דבר שלא בהכשרו ממליקת קדשים בפנים שהיא דבר שבהכשרו.

ופרכינן: וכי לא ילפינן דבר שלא בהכשרו מדבר שבהכשרו?

והתניא: מנין לאימורין או לבשר עולה שיצא מחוץ לעזרה ונפסל ביוצא שאם עלה

על המזבח לא ירד — שהרי "יוצא" כשר בכמה. ומוכח דילפינן לפסול יוצא, שהוא דבר שלא בהכשרו, שלא ירד מהמזבח מ"יוצא" בכמה שהוא דבר שבהכשרו, דהא בכמה אין קלעים!?

ומשנינן: תנא דאמר שפסול יוצא אם עלה לא ירד עיקר לימודו אינו מהא דיוצא כשר בכמה אלא א"זאת תורת העולה", שמקרא זה ריבה את הפסולים שאם עלו לא ירדו, כמיך ליה.

מתניתין

משנתנו דנה בעוף של קדשים שעשה בו מליקה כראוי אך נמצא פסול טריפה בעוף עצמו:

מלק עוף של קדשים ונמצאת טריפה —

רבי מאיר אומר: אינו מטמא בבית הבליעה, שהמליקה הוציאה אותו מטומאת נבלת עוף, וכדמפרש ואזיל להלן דיליף לה בקל וחומר.

רבי יהודה אומר: מטמא בבית הבליעה, ואינו יוצא מדין נבילה.

ומחלוקתם היא גם בעוף של חולין שנשחט ב-טו ונמצא טריפה, דלרבי מאיר השחיטה מטהרת מטומאת נבילה ולרבי יהודה לא.

אמר רבי מאיר: והרי הדברים קל וחומר הם: אם נבלת בהמה שטומאתה חמורה, שמטמאה במגע ובמשא, בכל זאת שחיתתה מטהרת אפילו טריפתה מטומאתה, כמו שהגמרא דורשת להלן נבלת העוף שטומאתו קלה, שאינו מטמא במגע ובמשא, אינו דין